

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Διδάσκων: Άρης Αλεξόπουλος
Εαρινό 2018-19

www.arisalexopoulos.gr

Περιγραφή Μαθήματος

Στο μάθημα συζητούνται τα βασικά δομικά χαρακτηριστικά των πολιτικών συστημάτων σε συγκριτική βάση. Ο στόχος είναι διπλός:

- Να πληροφορηθούν οι φοιτητές σχετικά με τις διαφορετικές μορφές διακυβέρνησης στις ανεπτυγμένες δημοκρατίες
- Να αξιολογηθούν οι διάφορες μορφές διακυβέρνησης με βάση τα κριτήρια της αποτελεσματικότητας και της δημοκρατικής νομιμοποίησης

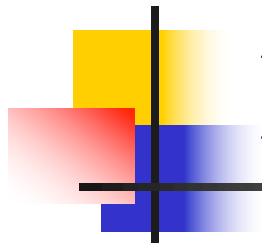
Θα εξετασθούν οι βασικότεροι θεσμοί συλλογικής δράσης που μέσα από διαφορετικά πλαίσια - διαδικασίες - κανόνες λειτουργίας και λήψης απόφασης, όπως εκλογικά συστήματα, δομές άσκησης της νομοθετικής και εκτελεστικής εξουσίας, συγκροτούν τον μηχανισμό παραγωγής δημοσίων πολιτικών.

Από την πλευρά της ζήτησης εξετάζονται θεσμικοί παράγοντες όπως κόμματα, ομάδες πίεσης-οργανωμένα συμφέροντα, εκλογείς και από την πλευρά της προσφοράς κυβερνήσεις, νομοθετικά, εκτελεστικά όργανα διακυβέρνησης και δικαστικές αρχές.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- R. Hague, M. Harrop (2011), Συγκριτική Πολιτική και Διακυβέρνηση, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική
- Meny, Y. (1995), Συγκριτική Πολιτική, τόμος Α', Β', Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση
- Ball, A. & Peters, B. G. (2001), Σύγχρονη Πολιτική και Διακυβέρνηση, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση
- Τσεμπελής, Γ. (2008), Παίκτες Αρνησικυρίας: Πως Λειτουργούν οι Πολιτικοί Θεσμοί, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση
- Lijphart, A. (1999), Patterns of Democracy, New Haven US: Yale Univ. Press

Πρόγραμμα Συναντήσεων

Εισαγωγή: Γιατί συγκρίνουμε πολιτικά συστήματα; Ποια τα δομικά χαρακτηριστικά των πολιτικών συστημάτων; Εργαλεία ανάλυσης

Hague-Harrop: κεφ. 3, Meny τόμος Α: εισαγωγή

Δημοκρατική νομιμοποίηση και πολιτεύματα: μη δημοκρατικά, προεδρικά, κοινοβουλευτικά

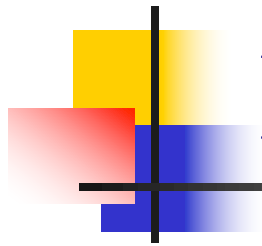
Hague-Harrop: κεφ. 5, 6, 9, Τσεμπελής: κεφ. 3, Lijphart: κεφ. 2,3,16

Ομάδες συμφερόντων

Hague-Harrop: κεφ.12, Meny τόμος Α: κεφ 3, Lijphart: ch. 9

Τα κόμματα

Hague-Harrop: κεφ. 11, Meny τόμος Α: κεφ 2, Lijphart: ch. 5

Πρόγραμμα Συναντήσεων II

Οι εκλογές και οι ψηφοφόροι

Hague-Harrop: κεφ.10, Meny τόμος Α: κεφ 4, Τσεμπελής κεφ. 5, 6, Lijphart: ch. 5, 8

Πολιτική Επικοινωνία: ΜΜΕ και κοινή γνώμη

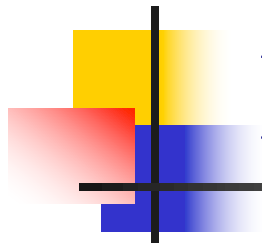
Hague-Harrop: κεφ. 8

Η εκτελεστική λειτουργία

Hague-Harrop: κεφ.16, Meny τόμος Β: κεφ 6, Τσεμπελής κεφ. 4 Lijphart: ch. 6

Η νομοθετική λειτουργία

Hague-Harrop: κεφ.15, Meny τόμος Β: κεφ. 5, Τσεμπελής κεφ. 7, Lijphart: ch. 11,
Alexopoulos in Tsebelis – Rasch

Πρόγραμμα Συναντήσεων III

Ο ρόλος της Δικαιοσύνης

Hague-Harrop: κεφ.13, Meny τόμος B: κεφ.8, Τσεμπελής: κεφ. 10, Lijphart: ch. 7

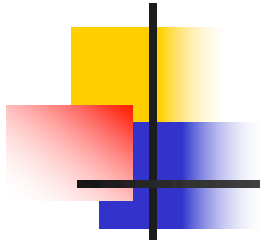
Η χωρική κατανομή της διακυβέρνησης: συγκεντρωτική αποκεντρωμένη και ομοσπονδιακή οργάνωση

Hague-Harrop: κεφ.13, Meny τόμος B: κεφ. 9, Τσεμπελής κεφ. 6, Lijphart: ch. 10

Ο ρόλος της Δημόσιας Διοίκησης

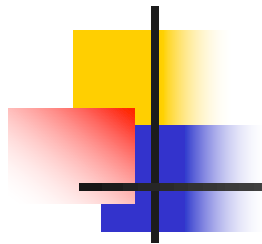
Hague-Harrop: κεφ.17, Meny τόμος B: κεφ. 7, Τσεμπελής: κεφ. 10

Ανακεφαλαίωση

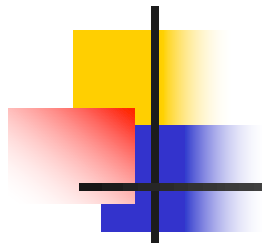
Επιμέρους Πεδία της Πολιτικής Επιστήμης

- Πολιτική θεωρία
- Συγκριτική Πολιτική
- Ανάλυση Δημοσίων Πολιτικών
- Δημόσια Διοίκηση
- Διεθνείς Σχέσεις

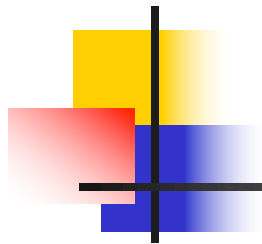
Τι μελετάμε στην Πολ. Επιστήμη Ι

- Η εξουσία και διακυβέρνηση συλλογικών υποκειμένων:
 - Ποιος την κατέχει (κ πως την πήρε);
 - Πως την ασκεί; Αποτελεσματικά και νομιμοποιημένα; (πώς αυτά καθορίζονται;)
- Είναι σταθεροί οι θεσμοί της Κυβέρνησης;
 - Αλλαγές: ήπιες ή δραστικές
 - Μετάβαση (από δημοκρατία σε δικτατορία και αντίστροφα)

Τι μελετάμε στην Πολ. Επιστήμη II

- Με ποιες διαδικασίες, τυπικές και άτυπες (εκλογές απεργίες κλπ) μπορεί να επηρεαστεί μια κυβέρνηση:
 - στα θέματα που την απασχολούν
 - Στον τρόπο που τα αντιμετωπίζει

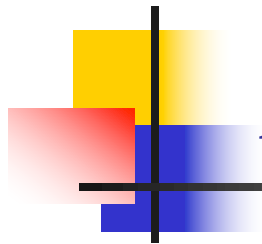
Τα ερωτήματα

- Τι πρέπει να παρέχεται δημόσια κ τι από την αγορά;
- Εξασφάλιση της ειρήνης
- Πολυεπίπεδη διακυβέρνηση, περιφερειακά συστήματα, παγκοσμιοποιημένη διακυβέρνηση

Ο ορισμός της μελέτης περιπτώσεων

- **Ο ορισμός της μελέτης περιπτώσεων (Yin 1994)**
- Η μελέτη περιπτώσεων είναι μια εμπειρική έρευνα που:
- ερευνά ένα σύγχρονο πολιτικό φαινόμενο μέσα στο πλαίσιο πραγματικών πολιτικών, κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών που το περιβάλλουν, ειδικά όταν
- τα όρια μεταξύ του φαινομένου και του πλαισίου εμφάνισης του δεν είναι σαφώς οριοθετημένα

Λόγοι για συγκριτική ανάλυση

Συγκρίνοντας συγκεντρώνεται πολύτιμη πληροφορία για τα πολιτικά φαινόμενα με στόχο:

- Την πρακτική αξιοποίηση της πληροφορίας από τους πολιτικούς για την αναζήτηση λύσεων σε προβλήματα πολιτικής (μεταφορά επιτυχών πολιτικών πρακτικών στον τομέα αρμοδιότητάς τους, lesson –drawing)
- Την αξιολόγηση πληροφοριών από τους πολιτικούς παράγοντες στο πλαίσιο των γεωπολιτικών αντιπαραθέσεων
- Την παιδαγωγική τους χρήση στα πλαίσια της διδασκαλίας στο πεδίο της πολιτικής και διοικητικής επιστήμης και της θεωρίας των διεθνών σχέσεων
- Την οικοδόμηση θεωριών

Η Πειθαρχία της Συγκριτικής Πολιτικής Ανάλυσης

Τρεις άξονες ανάπτυξης:

- Η μελέτη «ξένων» πολιτικών συστημάτων κρατών συχνά ανεξάρτητα του ενός από το άλλο
- Συστηματική σύγκριση πολιτικών συστημάτων με στόχο την εξήγηση διαφορών και ομοιοτήτων (οικοδόμηση θεωριών)
- Μεθοδολογία συγκριτικής πολιτικής έρευνας με στόχο την ανάδειξη κανόνων και προδιαγραφών έρευνας

Πέντε τύποι συγκριτικής πολιτικής έρευνας

1. Μελέτη μίας χώρας (Rose 1989, Anderson 1982...)
2. Ανάλυση παρόμοιων διαδικασιών και θεσμών σε περιορισμένο αριθμό κρατών επιλεγμένων για αναλυτικούς λόγους (Moore 1966, Skocpol 1979, Lipset Rokkan 1967...)
3. Μελέτες οικοδόμησης τυπολογιών η άλλων μορφών κατάταξης πολιτικών συστημάτων/υποσυστημάτων με στόχο την οικοδόμηση θεωριών μέσου - μικρού βεληνεκούς για ανιχνευόμενα πολιτικά φαινόμενα των εγχώριων πολιτικών των κρατών αυτών (Lijphart 1990)
4. Στατιστική και ποσοτική ανάλυση γεωπολιτικών περιφερειών - κρατών επιλεγμένων σε γεωγραφική η οικονομική βάση με στόχο τον έλεγχο υποθέσεων για τα κράτη αυτά. (Lange-Garrett 1985 ...)
5. Στατιστική ανάλυση όλων των κρατών με στόχο την οικοδόμηση και τον έλεγχο συσχέτισης μεταβλητών για το σύνολο των πολιτικών συστημάτων (Rummel 1972, Sullivan 1996...)

Ο Αριθμός Δημοκρατιών

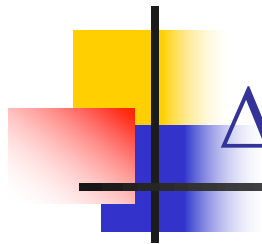
Ζούμε στην εποχή της δημοκρατίας...

Από 20 δημοκρατίες αμέσως μετά το τέλος του 2^{ου} παγκοσμίου πολέμου μπορούμε να χαρακτηρίσουμε ως δημοκρατικές πάνω από 90 χώρες στα τέλη του 20^{ου} αιώνα.

(Polity IV 2009)

«σήμερα οι περισσότεροι άνθρωποι ζουν κάτω από υποφερτά δημοκρατικά καθεστώτα...η δημοκρατία εξαπλώθηκε πολύ έξω από τον δυτικοευρωπαϊκό πυρήνα»

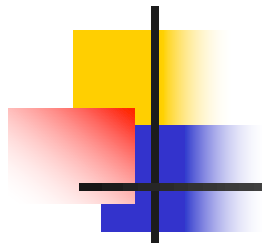
Hague- Harrop: σελ.165

Δημοκρατική νομιμοποίηση και πολιτεύματα

Πολιτεύματα:

- μη δημοκρατικά,
- προεδρικά,
- κοινοβουλευτικά

Τύποι Δημοκρατίας

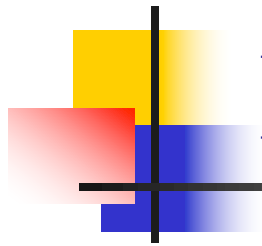
- Άμεση
- Αντιπροσωπευτική
- Φιλελεύθερη
- Ημι-δημοκρατικό καθεστώς

Hague- Harrop: σελ.166

Ορισμοί τύπων δημοκρατίας

- Η άμεση δημοκρατία συνδέεται με την ιδέα της αυτοκυβέρνησης (Αρχαία Αθήνα)
- Η αντιπροσωπευτική δημοκρατία συνδέεται με την ιδέα της εκπροσώπησης και της επιλογής των κυβερνόντων (Μεγ. Βρετανία)
- Η φιλελεύθερη δημοκρατία συνδέεται με την ιδέα των ατομικών δικαιωμάτων που πρέπει να περιορίζονται από την όποια βούληση της πλειοψηφίας (ΗΠΑ)
- Ημι-δημοκρατικά καθεστώτα είναι αυτά που το δικαίωμα του εκλέγειν κ του εκλέγεσθαι τυπικά υπάρχει αλλά η πιθανότητα να ανατραπεί το κυβερνών κόμμα είναι μηδενική ...δεν υπάρχει εναλλαγή στην εξουσία «όποιος κερδίσει τις εκλογές αποκτά το δικαίωμα να κυβερνήσει κατά το δοκούν ...η δημοκρατία εξουσιοδοτεί αλλά δεν περιορίζει την εξουσία»

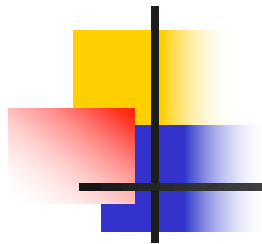

Κύματα Εκδημοκρατισμού

Κατα τον ορισμό του Huntington (1991, p.15):

«[Στην ιστορία] κύμα εκδημοκρατισμού είναι η μετάβαση ενός συνόλου από αντιδημοκρατικά καθεστώτα στην δημοκρατία ...λαμβάνει χώρα σε ορισμένο χρόνο και αριθμητικά υπερβαίνει τις κινήσεις προς την αντίθετη κατεύθυνση...»

Hague & Harrop, σ. 180

Τα 3 κύματα εκδημοκρατισμού

- 1828-1926: Βρετανία, Γαλλία, ΗΠΑ, Δυτική Ευρώπη, (και η Ελλάδα)
- 1943-1962 : Ινδία, Ισραήλ, Ιαπωνία, Δυτική Γερμανία, μετα-αποικιακά κράτη
- 1974-1991: Νοτιοανατολική Ευρώπη (Ελλάδα, Ισπανία, Πορτογαλία), Λατινική Αμερική, τμήματα Αφρικής

Μορφές εδραιωμένων δημοκρατιών: Φιλελεύθερη κ αντιπροσωπευτική δημοκρατία

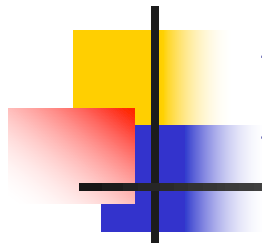
- Σήμερα οι ΗΠΑ αποτελούν το πιο σαφές παράδειγμα φιλελεύθερης δημοκρατίας, η οποία σκοπίμως κατοχυρώνει το στοιχείο του περιορισμένου κράτους.
- Σήμερα οι Βρετανία αποτελεί το τυπικό παράδειγμα δημοκρατίας που στηρίζει την λειτουργία της στην δύναμη της βούλησης της πλειοψηφίας των αντιπροσώπων κ λιγότερο στον περιορισμό της
- Ενώ οι ΗΠΑ διαχέουν την εξουσία στους διάφορους θεσμούς (γραφτό σύνταγμα, δικαμερισμός, Συνταγματικό Δικαστήριο, Φεντεραλισμός) η Βρετανία δίνει έμφαση στην ύπατη εξουσία του κοινοβουλίου και μέσω των μονοκομματικών κυβερνήσεων στην υπεροχή της εκτελεστικής εξουσίας.

Μορφές εδραιωμένων δημοκρατιών II

- Οι περισσότερες δημοκρατίες του δευτέρου και τρίτου κύματος είναι αντιπροσωπευτικές όπου η αντιπροσώπευση διασφαλίζεται μέσα από τα πολιτικά κόμματα:

«[στο Γερμανικό σύνταγμα του 1949 αναφέρεται ρητά] ότι τα πολιτικά κόμματα συμμετέχουν στο σχηματισμό της δημοκρατικής βούλησης του λαού»
H-H, σελ91

Εδραιωμένη Δημοκρατία

- Η δημοκρατία έχει εδραιωθεί εφόσον υπό δεδομένες πολιτικές και οικονομικές συνθήκες κυριαρχήσει απόλυτα ένα συγκεκριμένο σύστημα θεσμών και ουδείς μπορεί να διανοηθεί ότι έχει την δυνατότητα να λειτουργήσει έκτος αυτών των θεσμών

Ομάδες Συμφερόντων

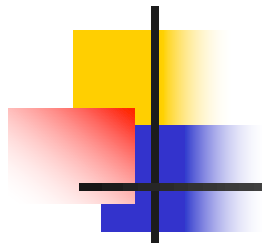
Ορισμός:

«Οργανώσεις με κάποια αυτονομία από την κυβέρνηση και τα πολιτικά κόμματα, οι οποίες επιδιώκουν την άσκηση επιρροής στη δημόσια πολιτική»
Wilson 1990 (H-H p.300)

Οργανισμοί ανάμεσα στην κοινωνία και το κράτος μέσα από τους οποίους
ΑΡΘΡΩΝΟΝΤΑΙ συστηματικές επιδιώξεις -προτιμήσεις πολιτικής
«Έχουν σκοπό τον επηρεασμό και όχι την κατάκτηση της πολιτικής εξουσίας»
Meny (σελ. 247)

Διαθέτουν επίσημη οργανωτική δομή (σε αντίθεση με τα κοινωνικά κινήματα)

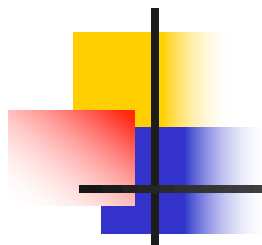
Στις ΟΣ εντάσσονται: Εργοδοτικές ενώσεις, συνδικάτα, καταναλωτικές ενώσεις, ενώσεις που εκπροσωπούν επαγγελματικούς κλάδους

Οι φάσεις εξέλιξης των Ο.Σ. Ι

Φαινόμενο που ξεκίνησε και αναπτύχτηκε πρώτα κυρίως στις ΗΠΑ και στη συνέχεια στην Ευρώπη

- Στην Ευρώπη του 19^{ου} αι. οι Ο.Π. οργανώσεις υπό διωγμό (Γαλλική Επανάσταση). Οι οργανώσεις των εργατών **επέβαλλαν** την παρουσία τους
- 1830-1860 Ίδρυση των πρώτων εθνικής εμβέλειας οργανώσεων κυρίως κατά της δουλείας και η θρησκευτική YMCA.
- 1880-1900 Δημιουργούνται ενώσεις εργοδοτών και εργαζομένων στο πλαίσιο της εκβιομηχάνισης NAM, AFL
- 1900-1920 Η κορυφαία περίοδος σχηματισμού εμπορικών επαγγελματικών επιστημονικών επιμελητηρίων
- 1960-1990 Ίδρυση ομάδων γύρω από κοινωνικά δικαιώματα και την προστασία του περιβάλλοντος

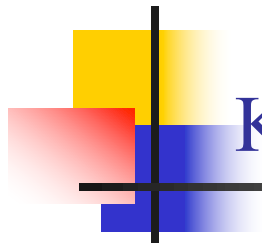

Οι φάσεις εξέλιξης των Ο.Σ. II

Ενώ στις ΗΠΑ το πολιτικό σύστημα προμοδοτεί την λειτουργία των ΟΠ και αποθαρρύνει την μετεξέλιξη τους σε πολιτικό σχηματισμό στην Ευρώπη γίνεται ακριβώς το αντίθετο. Έτσι έχουμε το Εργατικό Κόμμα στην Αγγλία, τους Πράσινους στη Γερμανία, Το Φεμινιστικό κόμμα στην Φιλανδία

Στην ιστορική εξέλιξη του φαινομένου οι ΟΠ υπόκεινται σε ένα διπλό καταναγκασμό:

- Την εγγενή προσαρμογή για την επίτευξη του στόχου
- Τους κανόνες λειτουργίας που επιβάλλει το κράτος

Κατηγοριοποίηση των ομάδων συμφερόντων

Meynand:

- ΟΣ που προασπίζονται μια κοινωνική ομάδα
- ΟΣ που προωθούν μια ιδεολογική υποθεση

Almond:

Τρια κριτηρια καταταξης:

1. Διαρκεια
2. Τυπική οργανωση
3. Ειδικευση

Κατηγοριοποίηση II

Κατά Almond

- Ατυπες - Ανομικές 3
- Μη σωματειακές 1,3
- Θεσμικές 1,2
- Σωματειακές 1,2,3

Άτυπες: χωρίς νόμιμη τυπική οργάνωση
κινητοποιούνται ad hoc με βάση στοιχεία κοινής
καταγωγής ή ιδεολογικής ταύτισης

Πλουραλισμός

- Πολλες Ο.Π.
- Εθελοντικές
- Ανταγωνιστικές
- Μη ιεραρχημένες
- Χωρίς κρατική άδεια-ενίσχυση-έλεγχο
- Χωρίς το μονοπώλιο εκπροσώπησης των αντίστοιχων κατηγοριών

Κορπορατισμός

- Περιορισμένος αριθμός ΟΠ
- Υποχρεωτικές
- Μη ανταγωνιζόμενες
- Ιεραρχημένες
- Κρατική αναγνώριση και
 - ενίσχυση, έλεγχος κρατικός κορπορατισμός
 - Χωρίς....κοινωνικός κορπορατισμός

Σιδηρά τρίγωνα και κοινωνικά δίκτυα παραγωγής πολιτικής

Ειδη Ο.Π.

- Προστατευτικές ενώσεις (protective groups)
Εκφράζουν λειτουργικά, επαγγελματικά,
κλαδικά, τοπικά συμφέροντα
- Ο.Π. για την προώθηση στόχων ευρύτερου
ενδιαφέροντος χωρίς να έχουν άμεσο υλικό
όφελος (promotional groups)
Πχ. Για το περιβάλλον, τα δικαιώματα της
γυναίκας

Θεσμικές ΟΠ

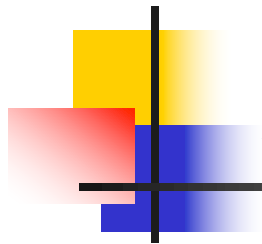
- Η διοίκηση συχνά επιβάλλει την θέση της υπαγορεύοντας πολιτικές επιλογές σύμφωνα με τα συντεχνιακά ή τα προσωπικά τους συμφέροντα (Δημόσιοι Υπάλληλοι, Δικαστικοί, στρατιωτικοί, Ενώσεις Δημάρχων, Περιφερειάρχων, Πρυτάνεων κλπ). Συχνά στόχος τους είναι η τροποποίηση επιλογών στο πλαίσιο άλλων τμημάτων της διοίκησης που επηρεάζουν τα συμφέροντα τους. Συχνά συνδέονται με σωματειακές οργανώσεις για την προώθηση των στόχων τους (Φοιτητές εργαζόμενους κλπ)

Προστατευτικές ΟΠ vs ΟΠ δημοσίου συμφέροντος

Η άνθηση των συντεχνιακών συμφερόντων κυρίως των θεσμικών ΟΠ και των προστατευτικών ΟΠ (not in my back yard) οδήγησε στο γλίστρημα από το γενικό συμφέρον και έφερε την ανάπτυξη ΟΠ σωματειακού τύπου που επαγγέλλονται την προάσπιση του γενικού συμφέροντος. Το φαινόμενο αναπτύχθηκε κυρίως στις ΗΠΑ

- Ένωση Γυναικών Ψηφοφόρων
- Κοινή Υπόθεση (Common Cause) 300.000 μέλη και ετήσιος προϋπολογισμός 10 εκ δολ.
- Οικολογικές οργανώσεις

Δίοδοι Πρόσβασης

- Κοινή γνώμη – ΜΜΕ, μαζικές καμπάνιες
- Θεσμικοί παράγοντες της διακυβέρνησης:
κυβέρνηση-δημόσια διοίκηση, κοινοβούλιο,
δικαστική εξουσία
- Πολιτικά κόμματα

Το επάγγελμα του Λομπίστα

ΟΠ, συμπληρώνουν ή υποκαθιστούν την δημοκρατική διαδικασία;

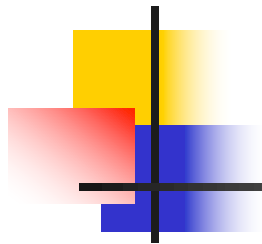
- Οι υποστηρικτές τους ισχυρίζονται ότι:
 - παρέχουν εξειδικευμένη τεχνογνωσία
 - Δίνουν φωνή στις μειονότητες-μειοψηφίες
 - Ανταγωνίζονται μεταξύ τους για την καλύτερη εκπροσώπηση
- Οι επικριτές (Lowi 1969) :
 - Οι οργανωμένοι ολίγοι θριαμβεύουν επί του ανοργάνωτου συνόλου
 - Η πολιτική εκφυλίζεται σε εξισορρόπηση κ όχι σύνθεση των επιμέρους συμφερόντων

Είναι όμως μια ιστορική πραγματικότητα συστατικό στοιχείο των σύγχρονων φιλελεύθερων δημοκρατιών

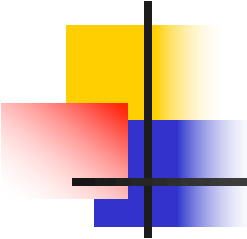
Οι Ομάδες Πίεσης- Προστιθέμενη Αξία

- Στον καθορισμό της ατζέντας των εναλλακτικών περισσότερο επιχειρούν να μπλοκάρουν η να τροποποιούν λύσεις παρά να προωθούν μια δική τους.
- Στην ατζέντα των προβλημάτων έχουν σημαντικό ρόλο αλλά δεν είναι οι βασικοί παίκτες όπως θα ανέμεναν οι πλουραλιστικές προσεγγίσεις

Οι πηγές της δύναμης των Ο.Π

- Πλουραλισμός, Ελιτισμός, Κορπορατισμός
- Η γεωγραφική ανάπτυξη του δικτύου των μελών, ο αριθμός των μελών, το status των μελών, και το ταμείο τους μπορούν να παίξουν ρόλο στην αναζήτηση ψήφων
- Απεργιακή δυνατότητα να μπλοκάρουν κεντρικές λειτουργίες της οικονομικής και κοινωνικής ζωής

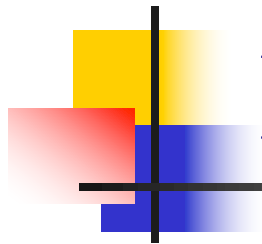
Πηγές δύναμης Ο.Π. (συνέχεια)

- Η εσωτερική συνοχή των Ο.Π.
- Ο βαθμός κινητοποίησης των μελών της (ο.π.) (η γνώμη των καθηγητών και όχι η γνώμη της ΠΑΣΚΕ ή της ΔΑΚΕ)
- Το παράδοξο της αποτυχίας της συλλογικής δράσης των πολυπληθών ομάδων (Olson)
- Όχι άμεση γνώση (έμμεση με ΙΝΕ, ΙΟΒΕ κλπ)
- Πληροφόρηση σημαντική από τα μέλη τους

Τυπολογία μορφών συλλογικής δράσης στην παραγωγή δημοσίων πολιτικών (J.Q.Wilson)

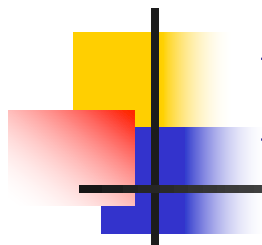

	Διαχεόμενο όφελος	Συγκεντρωμένο όφελος
Διαχεόμενο κόστος	Έλλειψη κινήτρων για συλλογική δράση και από τις δυο πλευρές	Πελατειακές σχέσεις προς όφελος αυτών που έχουν συγκεντρωμένο όφελος
Συγκεντρωμένο κόστος	Πελατειακές σχέσεις προς όφελος αυτών που έχουν συγκεντρωμένο κόστος, αλλά και ευκαιρία για τον καινοτόμο να εμπλακεί	Σύγκρουση ομάδων συμφερόντων

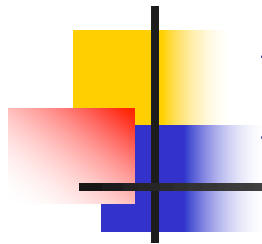
Πολιτικά Κόμματα-ορισμός

- «Στις πλουραλιστικές δημοκρατίες...οργανώσεις που ανταγωνίζονται για την ανάληψη της εξουσίας στο πλαίσιο κανόνων που διασφαλίζουν την ισότητα ευκαιριών» Meny τομ.Α σελ. 139
- « Ο Sartori 1976 ορίζει ως πολιτικό κόμμα κάθε πολιτική ομάδα που συμμετέχει στις εκλογές με επίσημο όνομα και λογότυπο, και η οποία έχει την δυνατότητα να κατεβάζει υποψηφίους για τα δημόσια αξιώματα» Hauge&Harrop σελ368

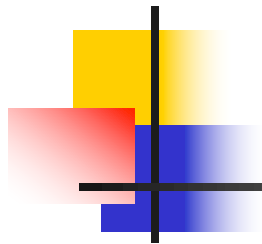
Πολιτικά Κόμματα –Η Διαδρομή

- Ωστόσο η ιστορία δείχνει ότι η εμφάνιση των κόμματος δεν είναι πάντοτε παρεπόμενο της επέκτασης της καθολικής ψήφου. Η συγκρότηση των κόμματος μπορεί να πραγματοποιείται κατω και από ελάχιστα δημοκρατικές συνθήκες
- Το πολιτικό κόμμα ως μέσο κατάκτησης και διαχείρισης της εξουσίας συνδέεται ουσιαστικά ... με την Μεγάλη Βρετανία 18^{ος} αι και την επικράτηση της πεποίθησης ότι τα κόμματα είναι τα πλέον ενδεδειγμένα όργανα για τον πολιτικό αγώνα
- Μετά το δεύτερο μισό του 20^{ου} αι ο ρόλος των κομμάτων κατοχυρώθηκε ρητά στα νέα γραπτά Συντάγματα

Πολιτικά Κόμματα -Λειτουργίες

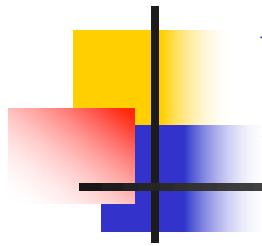
- Καθοδηγούν την κυβέρνηση
- Δίνουν την δυνατότητα στους εκλογείς να επιλέγουν προτάσεις και πρόσωπα διακυβέρνησης
- Λειτουργούν ως φορείς στρατολόγησης, ανάπτυξης και στελέχωσης με πολιτικό προσωπικό για την εκτελεστική και νομοθετική εξουσία
- Λειτουργούν ως φορείς συσσωμάτωσης και σύνθεσης επιμέρους συμφερόντων

Τύποι κομματικής οργάνωσης

Panebianco:

- Κόμματα της ελίτ: στελεχών ή προυχόντων
- Κόμματα μαζών
- Κόμματα πολυσυλλεκτικά (catch-all party)

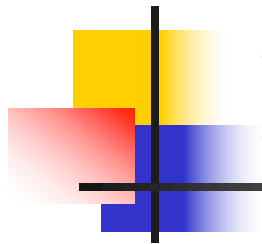
Παράγοντες που προσδιορίζουν την δόμηση-εξέλιξη των πολιτικών κομμάτων

- Εκλογικό σύστημα
- Τα είδη, η δομή και η ένταση των διαιρέσεων του εκλογικού σώματος
- Η φύση του καθεστώτος (προεδρική η κοινοβουλευτική δημοκρατία)
- Εξωτερικοί παράγοντες
- Η ικανότητα των υπαρχόντων κομμάτων

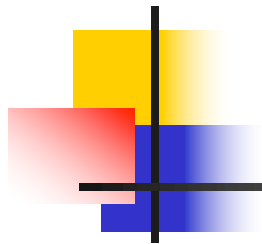
Δείκτες μέτρησης της εξέλιξης των κομμάτων

- Ιδεολογία
 - Εννοούμε τα συστήματα αναφορών και αξιών τα οποία επικαλούνται οι πολιτικοί σχηματισμοί όταν αποφασίζουν
- Θεσμοποίηση
 - Αποδοχή, αναγνώριση κ θεσμική ενσωμάτωση της οργάνωσης στο πολιτικό σύστημα
- Οργάνωση

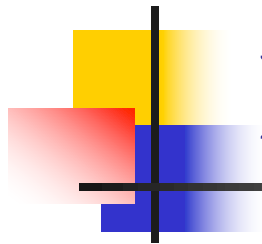
Ιδεολογική ταξινόμηση

- Φιλελεύθερη οικογένεια
- Οι συντηρητικοί κ η άκρα δεξιά
- Οι Χριστιανοδημοκρατίες
- Το σοσιαλιστικό φάσμα
- Τα χωρικά κόμματα κ οι οικολόγοι

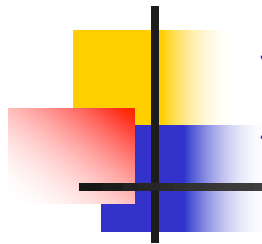
Φιλελευθεροι

- Ισπανία 19^{ος} αι. σύνταγμα Cadix
- Μ. Βρετανία Bentham, Whigs έχουν απήχηση έως τον 1^ο παγκ πόλεμο
- Γαλλία Constant, Chateaubriand, έχουν απήχηση έως τον 1^ο παγκ πόλεμο
- Γερμανία το FDP συμμετεχει στις κυβερνήσεις
«[Γενικά] μπορεί να καυχιέται για το παρελθόν της
...η εκλογική απήχηση τους σήμερα
περιορισμένη» (Meny σελ. 143)

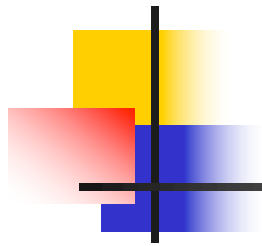
Συντηρητικά κόμματα

- Οι απαρχές:
 - 1817 Chateaubriand κυκλοφορεί την εφημερίδα «Ο Συντηρητικός», 1835 ο Sir Robert Peel τις «Συντηρητικές Αρχές» και οι Tories μετονομάζονται σε Conservatives
- Ιδεολογικός πυρήνας η υπεράσπιση κατά προτεραιότητα ατομικών δικαιωμάτων και ιδιοκτησίας, οικογενειακές αξίες, νομιμοφροσύνη στην εκάστοτε εξουσία, αποστροφή στις επαναστάσεις και τις δραστικές αλλαγές του status quo. Διαιρεμένοι σε θέματα μοναρχίας και ρόλου της εκκλησίας στο κράτος
- Το ρεύμα της χριστιανοδημοκρατίας

Σοσιαλιστικά κόμματα

- Οι απαρχές με την αύξηση επιρροής της ιδεολογίας του Σοσιαλισμού με το πλήθος των διαφορετικών θεωρήσεων στην Ευρώπη του 19^{ου} αιώνα. Είναι μαζί με τα κομμουνιστικά τα περισσότερο προσδεμένα σε μια ιδεολογία και σε ένα πρόγραμμα διακυβέρνησης . Οι μεταξύ τους διαφοροποιήσεις αφορούν τις θέσεις τους πάνω:
 - στην οικονομία (κεντρικός σχεδιασμός, δημόσιες επιχειρήσεις, ρύθμιση, σχέση με τον ιδιωτικό τομέα)
 - Την πρόσβαση στην εξουσία και τον τρόπο άσκησης της
 - Τον διεθνισμό

Θεσμοποίηση των κομμάτων

Δείκτες μέτρησης (Janda):

- Ο χρόνος ζωής
- Η αποπροσωποποίηση της οργάνωσης
- Η οργανωτική διαφοροποίηση

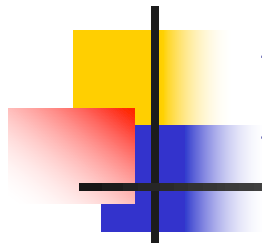
Πολιτικά Κόμματα- Πηγές δύναμης

- Εκλέγουν η καταργούν τον ηγέτη του κόμματος που συνήθως γίνεται και ο πρωθυπουργός
- Καθορίζουν τους υποψηφίους βουλευτές
- Ελέγχουν ομάδες-μορφές συλλογικής δράσης μέσα από την ταυτόχρονη συμμετοχή των μελών τους

Πολιτικά κόμματα- Προστιθέμενη αξία

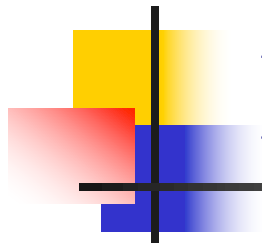
- Η πλατφόρμα τους μπορεί να αποτελέσει τον πυρήνα της κυβερνητικής προγραμματικής ατζέντας, και των προτεινόμενων λύσεων.
- Επηρεάζουν όμως λιγότερο την εξειδίκευση των εναλλακτικών, όπως και δεν μπορούν να δεσμεύσουν το σύνολο της κυβερνητικής ατζέντας.
- Συχνά δεν είναι πρωτογενείς πηγές αλλά υιοθετούν προβλήματα και ενδεχόμενες λύσεις άλλων

Εκλογές, εκλογείς, εκλεγόμενοι

- Ποιός ψηφίζει
- Πως ψηφίζει
- Ποιους ψηφίζει

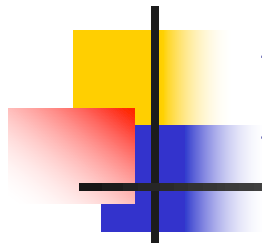
Διάσταση ανάμεσα στο διακηρυκτικό γράμμα
των συνταγμάτων για την καθολική συμμετοχή
και την πολιτική πρακτική για το ποιος και πως
εκπροσωπείται

Εξέλιξη εκλογικού φαινομένου Ι

Η έννοια του ψηφοφόρου σημαδεύεται από 3 διακριτά στοιχεία, τον

- Ελιτισμό (αρχαία Αθήνα, εκκολαπτόμενες δημοκρατίες Βρετανία, Γαλλία
 - Συντεχνιασμό (νεότερες συνατγματικές μοναρχίες, Ιταλικές πόλεις της Αναγέννησης
 - Σεξισμό (ψήφος γυναικών πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αι)
- Meny, τομος Α, σελ.298

Εξέλιξη εκλογικού φαινομένου II

Ο Stein Rokkan διακρίνει 5 ιστορικές φάσεις:

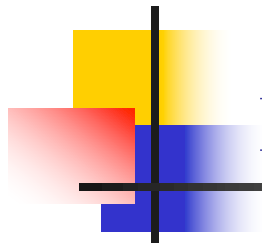
- Προεπαναστατική
- Δικαιωμα ψήφου στους ιδιοκτήτες
- Δικαιωμα ψηφου υπό προϋποθέσεις (καταβολή φόρων, «ικανότητα», ηλικία, μόνιμη κατοικία, πολλαπλή ψήφος κλπ)
- Καθολική ψηφοφορία για τους άνδρες
- Καθολική ψηφοφορία για όλους (ηλικία, μόνιμη κατοικία, υπηκοότητα, εγγραφή στους εκλογικούς καταλόγους)

Εκλογικά συστήματα

Αρχές άσκησης του εκλογικού δικαιώματος:

- Μυστικότητα
- Δικαίωμα στην άρνηση
- Η επιλογή των υποψηφίων
- Ελεύθερη βούληση-χειραγώγηση
- Δικαιοσύνη-ισότητα: ένα άτομο μια ψήφος
- Αρχή της πλειοψηφίας

Κριτήρια ταξινόμησης εκλογικών συστημάτων

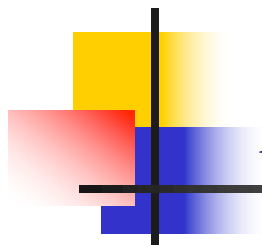
- Εκλογικός κανόνας –μηχανισμός κατανομής εδρών
- Δομή ψηφοδελτίου
- Μέγεθος εκλογικής περιφέρειας
- Κατώφλι εκλογής

Με στόχο να απαντηθεί το ερώτημα ποιος είναι ο βέλτιστος τρόπος μετατροπής ψήφων σε έδρες ...ή αλλιώς «πόσο αναλογικό είναι το εκλογικό σύστημα;»

Εκλογικά συστήματα

- Πλειοψηφικό σχετικής πλειοψηφίας
- Πλειοψηφικά συστήματα γύρων
- Πλειοψηφικό απόλυτης πλειοψηφίας:
εναλλακτική ψήφος
- Πλειοψηφικό απόλυτης πλειοψηφίας
- Αναλογικό κομματικής λίστας
- Αναλογικό με ενιαία μεταβιβαστική ψήφο
- Αναλογικά μικτών εκλογικών περιφερειών
- Ανεξάρτητα συνδυαστικά

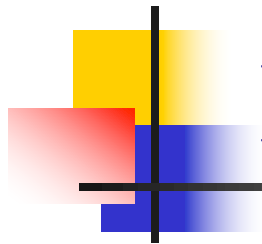
Αναλογικότητα –δικαιοσύνη

Όλα τα εκλογικά συστήματα:

- έχουν μη αναλογικές επιπτώσεις
- τείνουν να μειώσουν τον αριθμό των εκλεγμένων κομμάτων σε σχέση με τα υποψήφια
- Μπορούν να κατασκευάσουν μια κοινοβουλευτική πλειοψηφία για κόμματα που δεν έχουν κατακτήσει την πλειοψηφία στους ψηφοφόρους

Το 80% των εκλογών που έγιναν με πλειοψηφικό σύστημα οδήγησαν σε πλειοψηφική μονοκομματική κυβέρνηση

Το 80% των εκλογών που έγιναν με αναλογικό σύστημα οδήγησαν σε συμμαχικές κυβερνήσεις

Εκλογικά και κομματικά συστήματα

- Η σχέση παραμένει αμφιλεγόμενο ζήτημα. Στο επίκεντρο παραμένει κατά πόσο το εκλογικό σύστημα μπορεί να επηρεάσει το κομματικό σύστημα μιας χώρας.
- Ο Duverger (1954) απαντά θετικά τα πλειοψηφικά συστήματα οδηγούν σε δικομματισμό
- Ο Rokkan (1970) τονίζει ότι οι κοινωνικές διαιρέσεις καθορίζουν το κομματικό σύστημα
- Εμπειρικά όμως βλέπουμε ότι όσο αυξάνει η μη αναλογικότητα ο αριθμός των κομμάτων μειώνεται...όχι όμως πάντα

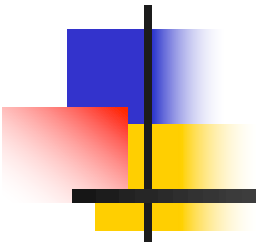

Εκλογική Συμπεριφορά

Με ποια κριτήρια αποφασίζουν οι εκλογείς τι θα ψηφίσουν;

- Από την ταξική, κομματική ψήφο στην ψήφο κατά ζήτημα
- Σήμερα η ψήφος είναι ενέργεια επικύρωσης κ όχι επιλογής (αφοσίωσης στο κόμμα)
- Party identification vs retrospective voting

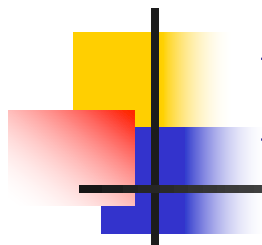
Εκτελεστική εξουσία

Εισαγωγή

- Κατηγορίες εκτελεστικής εξουσίας:
 - Προεδρική
 - Κοινοβουλευτική
 - Ημιπροεδρική

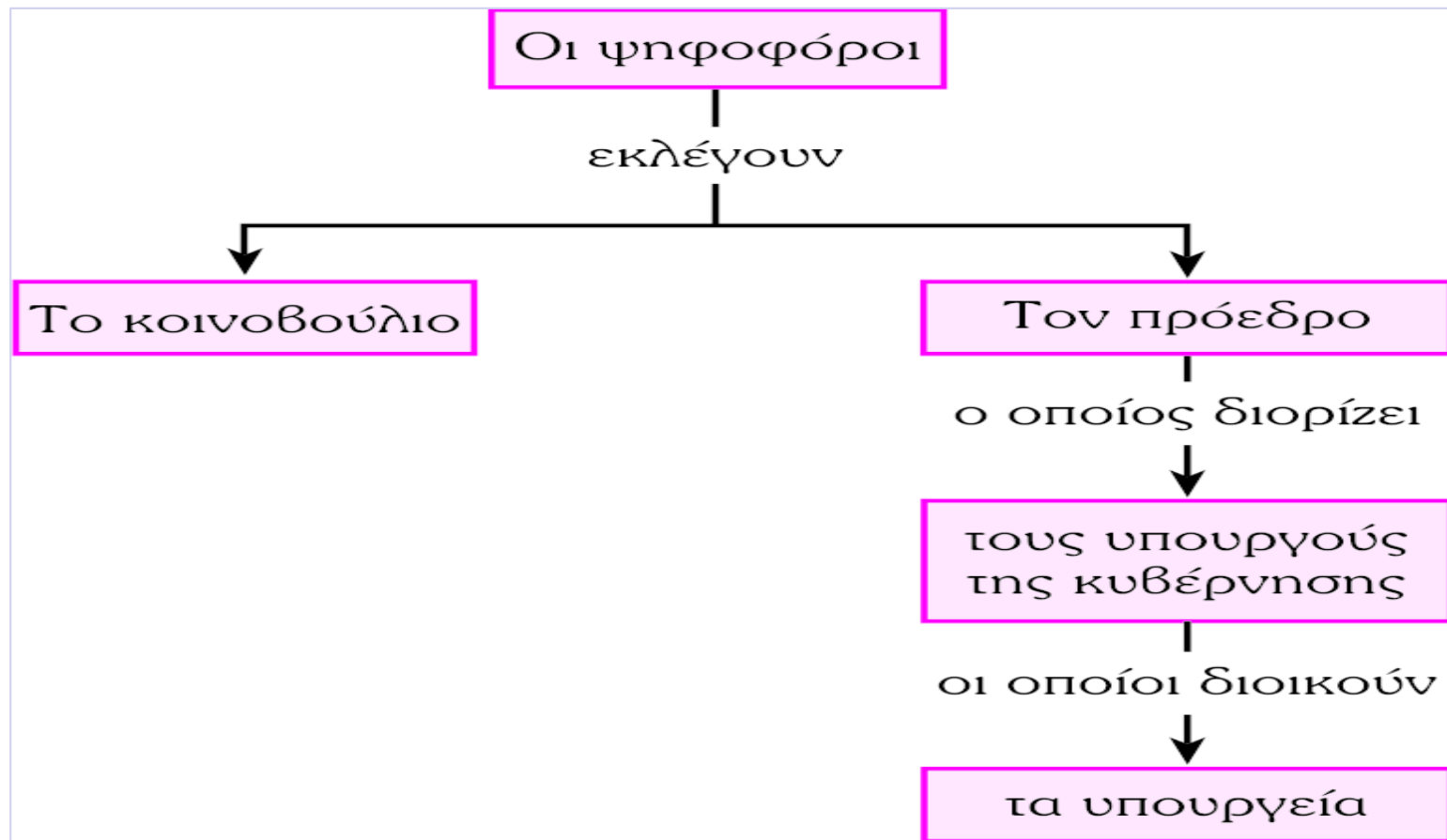

Προεδρικό σύστημα

- Ο αιρετός από το λαό πρόεδρος είναι ο επικεφαλής της κυβέρνησης και διορίζει τους υπουργούς της
- Οι θητείες του προέδρου και του κοινοβουλίου είναι καθορισμένες και ο ένας θεσμός δεν μπορεί να επιφέρει την πτώση του άλλου
- Τα πρόσωπα που στελεχώνουν τον ένα θεσμό δεν μπορούν να συμμετέχουν ταυτόχρονα και στον άλλο
- Ο πρόεδρος είναι επίσης ο αρχηγός του κράτους

Προεδρικό σύστημα

Hague & Harrop, σχήμα 16.1: Προεδρικό σύστημα

Οι Ηνωμένες Πολιτείες

(Hague& Harrop)

ΠΛΑΙΣΙΟ 16.1

Η αμερικανική προεδρία: κατηγοριοποίηση των εξουσιών

	Ορισμός	Παράδειγμα
Ρητές εξουσίες	Εξουσίες που ορίζονται ρητά από το σύνταγμα.	«Ο πρόεδρος θα είναι αρχιστράτηγος του Στρατού Ξηράς και του Ναυτικού των Ηνωμένων Πολιτειών».
Άρρητες εξουσίες	Εξουσίες που θεωρείται ότι απορρέουν από τις ρητές συνταγματικές υποχρεώσεις του προέδρου.	Η υποχρέωση του προέδρου «να διαφυλάσσει, να προστατεύει και να υπερασπίζεται το σύνταγμα» θεωρείται ότι περιλαμβάνει την έννοια των έκτακτων εξουσιών.
Νομοθετικές εξουσίες	Πρόσθετες εξουσίες που αποδίδονται ρητά από το Κογκρέσο.	Πολλές εξειδικευμένες εξουσίες που εκχωρούνται με νομοθετική πράξη, όπως η προεδρική εξουσία επιβολής περιορισμών στις εισαγωγές από την Κίνα.

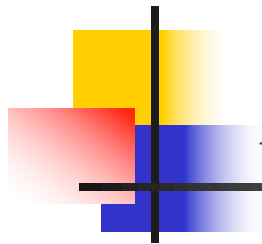
Βραζιλία

(Hague& Harrop)

ΠΛΑΙΣΙΟ 16.3

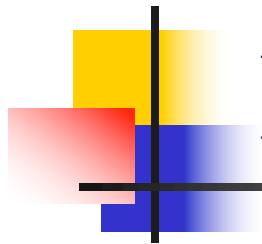
Σύγκριση των προεδρικών εξουσιών στη Βραζιλία και τις ΗΠΑ

	Βραζιλία	ΗΠΑ
Έχει την εξουσία έκδοσης διαταγμάτων ο πρόεδρος;	Ναι, για σειρά ζητημάτων. Τα διατάγματα έχουν ισχύ 60 ημερών.	Όχι.
Μπορεί ο πρόεδρος να έχει την πρωτοβουλία της κατάθεσης νομοσχεδίων;	Ναι, σε ορισμένους τομείς κατ' αποκλειστικότητα.	Όχι.
Μπορεί ο πρόεδρος να δώσει το χαρακτήρα του επείγοντος σε κάποιο νομοσχέδιο;	Ναι.	Όχι.
Ο πρόεδρος έχει δικαίωμα άσκησης βέτο στα νομοθετήματα;	Ναι, τόσο στο σύνολο όσο και σε επιμέρους διατάξεις.	Ναι, όχι, όμως, σε επιμέρους διατάξεις.
Πώς μπορεί το Κογκρέσο να παρakahψει το προεδρικό βέτο;	Απαιτείται απόλυτη πλειοψηφία κατά την κοινή συνεδρίαση των δύο νομοθετικών σωμάτων.	Απαιτείται πλειοψηφία των δύο τρίτων, τόσο στη Βουλή των Αντιπροσώπων όσο και στη Γερουσία.
Βαθμός ελέγχου του προϋπολογισμού από τον πρόεδρο.	Υψηλότερος.	Χαμηλότερος.
Κομματικό σύστημα.	Πολυκομματικό.	Δικομματικό.
Το κόμμα του προέδρου έχει συνήθως την πλειοψηφία του Κογκρέσου;	Όχι.	Ορισμένες φορές (συνολικά για δώδεκα χρόνια την περίοδο 1969-2009).
Κομματική πειθαρχία στο Κογκρέσο.	Ασθενής.	Ισχυρότερη.

Αξιολογώντας το προεδρικό σύστημα

- Πλεονεκτήματα:
 - Η δεδομένη διάρκεια της θητείας του προέδρου εξασφαλίζει τη συνέχεια της εκτελεστικής εξουσίας
 - Έχοντας εκλεγεί από το σύνολο της χώρας, ο πρόεδρος μπορεί στη συνέχεια να επιδιώξει το ευρύτερο υπερκομματικό συλλογικό εθνικό συμφέρον
 - Ποιο σταθερές κυβερνήσεις γιατί τις ορίζει ο πρόεδρος κ δεν λογοδοτούν στο νομοθετικό σώμα
- Μειονεκτήματα:
 - Δυσκολία στην νομοθέτηση αν υπάρχει πολιτικά διαφορετική από αυτή του προέδρου πλειοψηφία στο νομοθετικό σώμα (άσκηση βέτο)
 - Ο άμεσα εκλεγμένος δημοφιλής πρόεδρος ευκολότερα μπορεί να μετατραπεί σε αυταρχικό ηγέτη (λατινική αμερική)

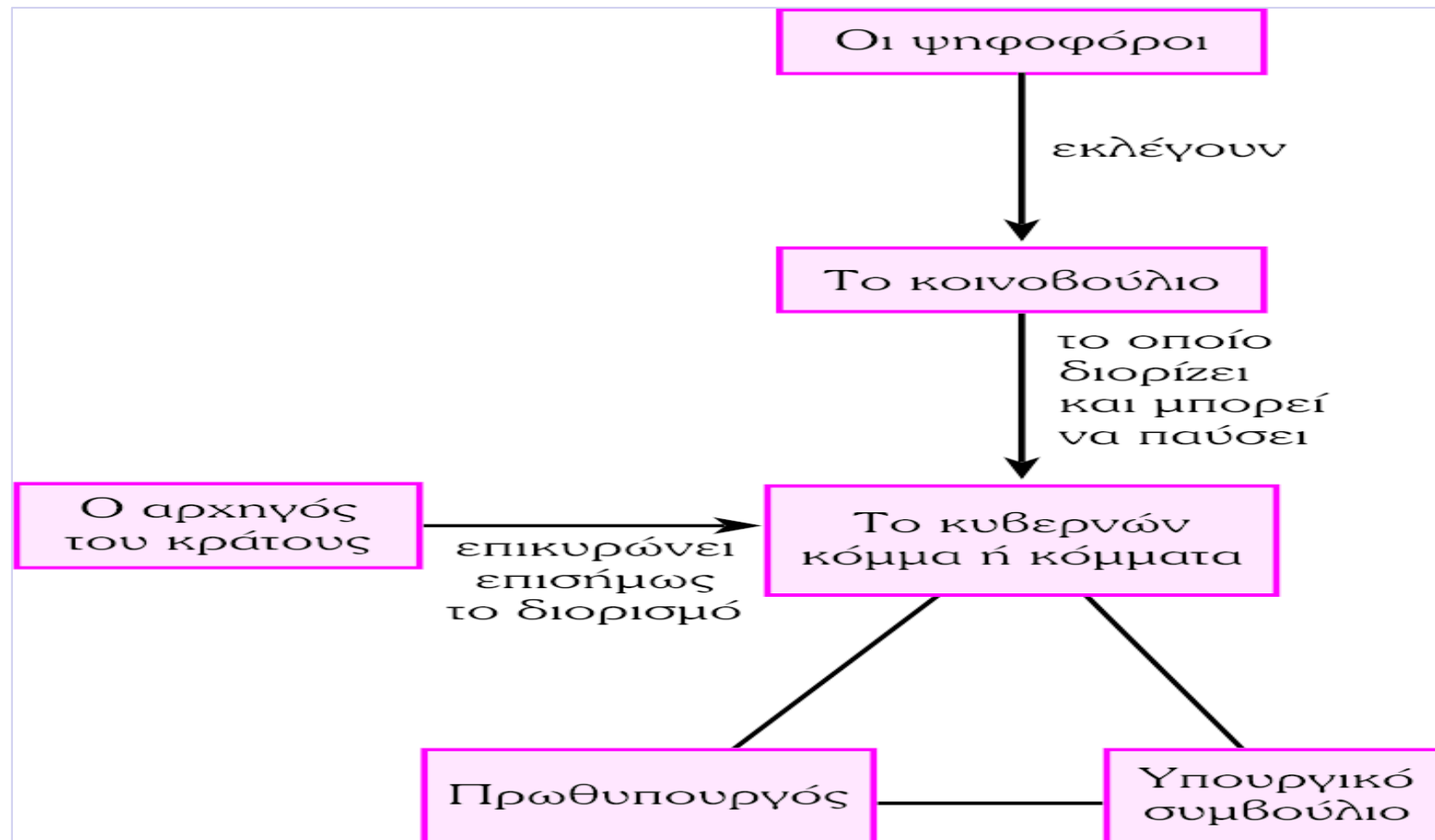

Κοινοβουλευτικό σύστημα

- Τα κυβερνώντα κόμματα προέρχονται από το κοινοβούλιο και μπορούν να χάσουν την εξουσία εάν υπερψηφιστεί πρόταση δυσπιστίας
- Η κυβέρνηση συγκροτείται από τον πρωθυπουργό συνήθως οφείλει να πάρει ψήφο εμπιστοσύνης από την Βουλή και λειτουργεί συλλογικά μέσω ενός υπουργικού συμβουλίου
- Κατά κανόνα, το αξίωμα του πρωθυπουργού είναι διακριτό από το εθιμοτυπικό αξίωμα του αρχηγού του κράτους

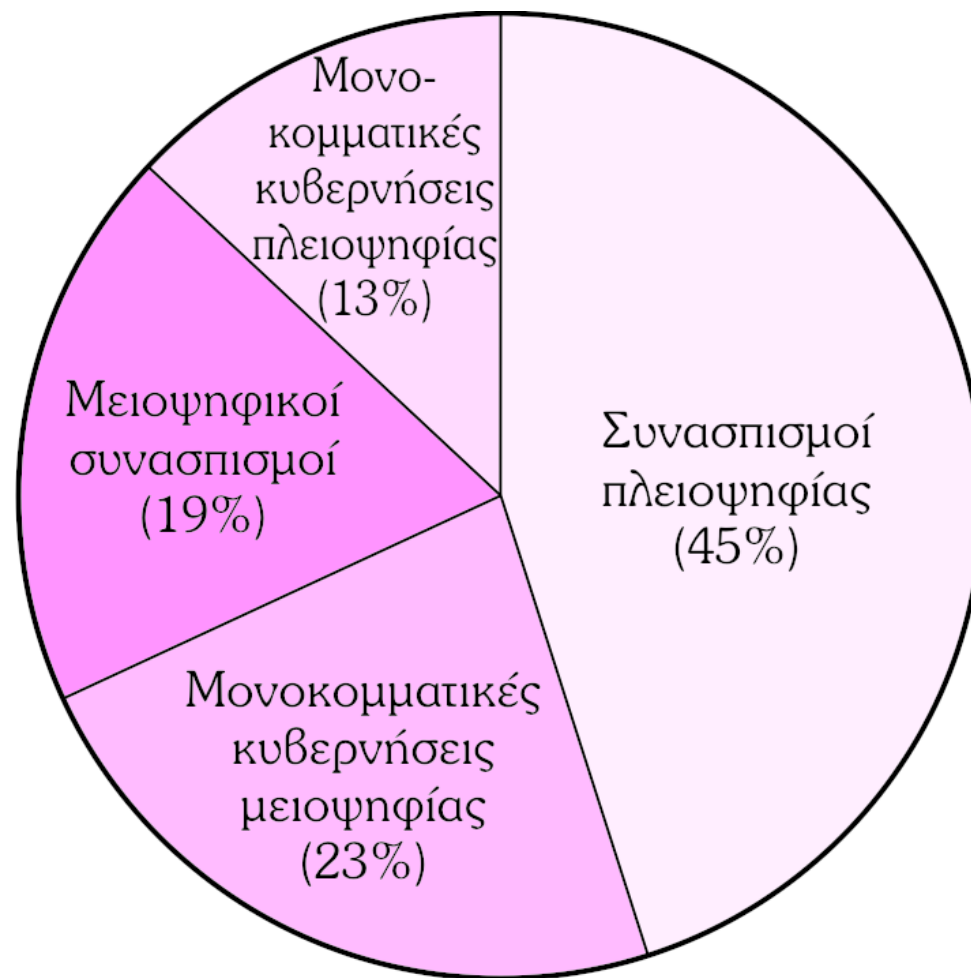
Κοινοβουλευτικό σύστημα

Hague & Harrop, σχήμα 16.2: Κοινοβουλευτικό σύστημα

Κοινοβουλευτικό σύστημα

Hague & Harrop, σχήμα 16.3: Κυβερνήσεις στη Δυτική Ευρώπη, 1945-99

Κυβερνήσεις μειοψηφίας και συνασπισμού

Hague & Harrop, πλαίσιο 16.5

ΠΛΑΙΣΙΟ 16.5

Διαδικασία σχηματισμού κυβέρνησης στα κοινοβουλευτικά συστήματα, όταν κανένα κόμμα δεν διαθέτει την απόλυτη πλειοψηφία των εδρών στη Βουλή

	Περιγραφή	Παράδειγμα
Θετική ψήφος εμπιστοσύνης	Για να αναλάβει την εξουσία, η νέα κυβέρνηση πρέπει να εξασφαλίσει την εμπιστοσύνη της απόλυτης πλειοψηφίας του κοινοβουλίου.	Ισπανία, Φινλανδία.
Αρνητική ψήφος εμπιστοσύνης	Η νέα κυβέρνηση αναλαμβάνει την εξουσία, εκτός εάν καταψηφιστεί από την απόλυτη πλειοψηφία του κοινοβουλίου.	Σουηδία.
Δεν γίνεται ψηφοφορία	Η νέα κυβέρνηση δεν έχει την υποχρέωση να λάβει ψήφο εμπιστοσύνης από το κοινοβούλιο πριν από την ανάληψη των καθηκόντων της.	Δανία.

Κατηγορίες συμμαχικών κυβερνήσεων

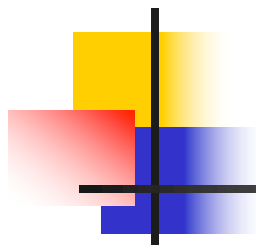
Hague & Harrop, πλαίσιο 16.6

ΠΛΑΙΣΙΟ 16.6

Κατηγορίες συμμαχικών κυβερνήσεων

Κατηγορία	Ορισμός
Συνασπισμοί ελάχιστης πλειοψηφίας (Minimum winning coalition)	Η κυβέρνηση σχηματίζεται από τον μικρότερο δυνατό αριθμό κομμάτων τα οποία έχουν από κοινού την κοινοβουλευτική πλειοψηφία.
Υπερμεγέθεις συνασπισμοί (Oversized ή surplus majority)	Στην κυβέρνηση συμμετέχουν περισσότερα κόμματα από όσα είναι απαραίτητα για το σχηματισμό κυβέρνησης ελάχιστης πλειοψηφίας.
Μεγάλοι συνασπισμοί (Grand coalitions)	Σχηματίζονται από τα δύο μεγαλύτερα κόμματα, συνήθως της Αριστεράς και της Δεξιάς, τα οποία από κοινού διαθέτουν σημαντική κοινοβουλευτική πλειοψηφία.
Συνδεδεμένοι συνασπισμοί (Connected)	Περιλαμβάνει αποκλειστικά κόμματα που βρίσκονται το ένα δίπλα στο άλλο στο ιδεολογικό φάσμα.

Σημείωση: Οι συμμαχικές κυβερνήσεις μπορεί να περιλαμβάνουν γνωρίσματα από περισσότερες της μίας κατηγορίες. [Δηλαδή ένας συνασπισμός ελάχιστης πλειοψηφίας ή ένας υπερμεγέθης είναι συχνά και συνδεδεμένοι (καθώς είναι απίθανο να προέλθουν συμφωνίες μεταξύ κομμάτων μόνο στη βάση των αριθμών) – Σ.τ.Ε.]

Ποιος κυβερνά;

Hague & Harrop, πλαίσιο 16.7

ΠΛΑΙΣΙΟ 16.7

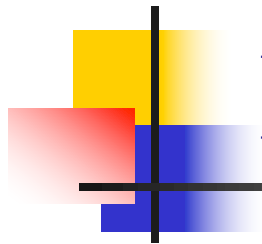
Τόπος λήψης των αποφάσεων στο κοινοβουλευτικό σύστημα

	Περιγραφή	Παράδειγμα
Κυβερνήσεις όπου κυριαρχεί το υπουργικό συμβούλιο	Το υπουργικό συμβούλιο διαβουλεύεται και καθορίζει το σύνολο της κυβερνητικής πολιτικής.	Φινλανδία.
Πρωθυπουργοκεντρικές κυβερνήσεις	Ο πρωθυπουργός είναι η κυρίαρχη μορφή της κυβέρνησης. Συνεννοείται ξεχωριστά με τον κάθε υπουργό για τις υποθέσεις του χαρτοφυλακίου του.	Γερμανία.
Υπουργοκεντρικές κυβερνήσεις	Οι υπουργοί ενεργούν με ελάχιστη καθοδήγηση από τον πρωθυπουργό ή το υπουργικό συμβούλιο	Ιταλία.

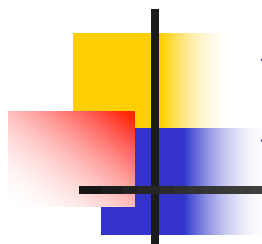
Αξιολογώντας το κοινοβουλευτικό σύστημα

- Πλεονεκτήματα:
 - Μεγαλύτερη δύναμη στην κυβέρνηση να νομοθετήσει λόγω της αδυναμίας πιθανής άσκησης βέτο από τον πρόεδρο
 - Κυβερνήσεις με μεγαλύτερη νομιμοποίηση και λογοδοσία λόγω του ότι είναι υπόλογες στο κοινοβούλιο
- Μειονεκτήματα:
 - Δυσκολία στην νομοθέτηση αν δεν υπάρχει ισχυρή πλειοψηφία στο νομοθετικό σώμα
 - Ασταθείς κυβερνήσεις σε οριακές πλειοψηφίες
 - Συχνά συντομότερος ο βίος των κυβερνήσεων από τον προβλεπόμενο μέγιστο εκλογικό κύκλο με επίπτωση στην υλοποίηση του έργου τους

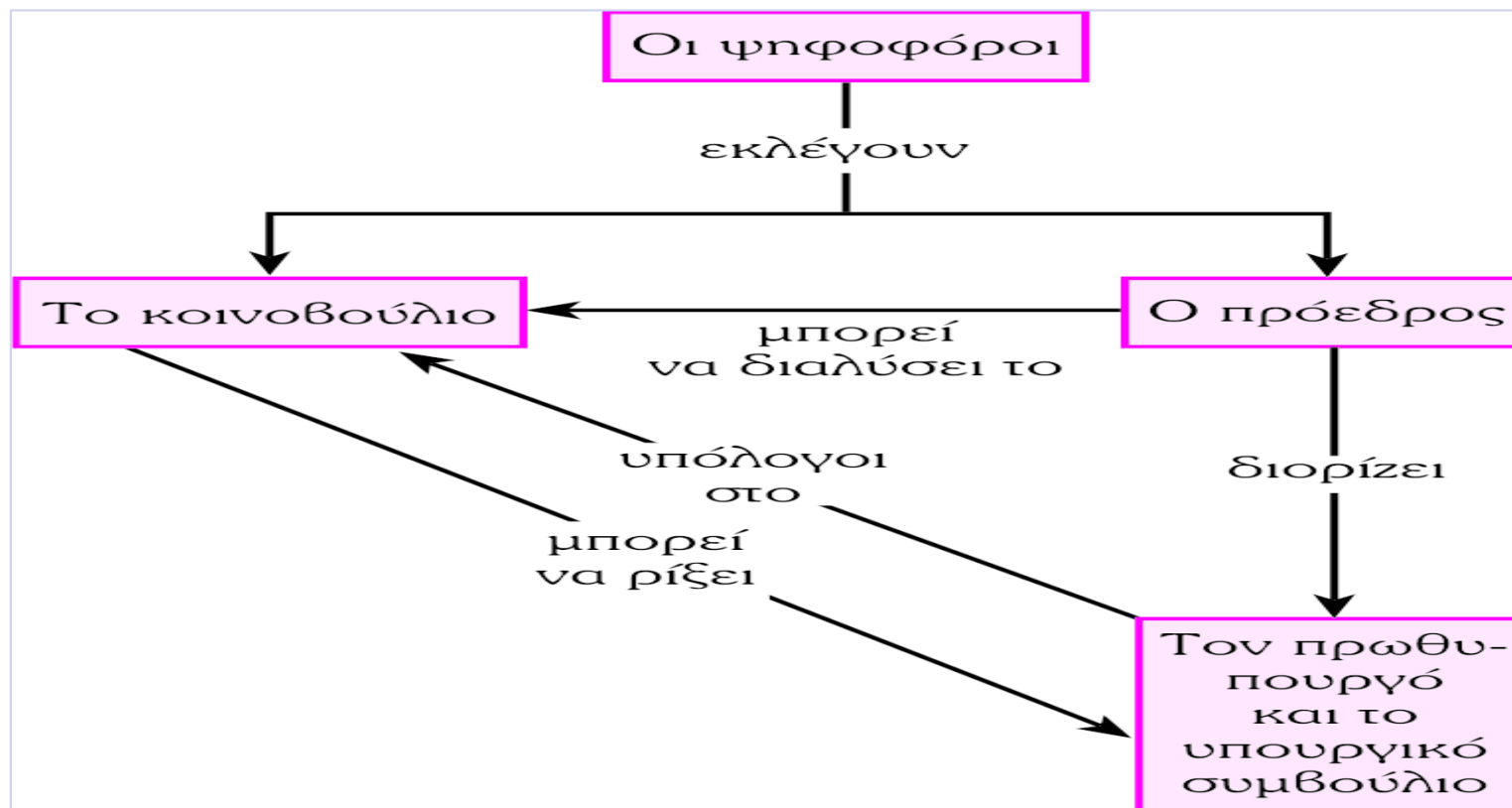
Ημιπροεδρικό σύστημα

- Το ημιπροεδρικό σύστημα (semi-presidential government) συνδυάζει το αξίωμα του αιρετού και κατόχου πολιτικών εξουσιών προέδρου με έναν πρωθυπουργό που ορίζει ο πρόεδρος αλλά μπορεί όμως να παυθεί από το κοινοβούλιο.

Ημιπροεδρικό σύστημα

Hague & Harrop, σχήμα 16.5: Το ημιπροεδρικό σύστημα

Δημόσια Διοίκηση

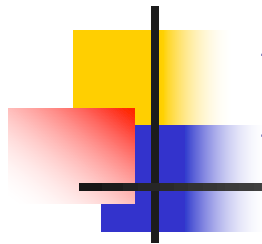
Ορισμός Δημόσιας Διοίκησης

- Δημόσια διοίκηση είναι ο μη εκλεγμένος βραχίονας της εκτελεστικής εξουσίας που έχει την ευθύνη της υλοποίησης των δημοσίων πολιτικών καθώς και της εισήγησης νέων. Ο άλλος βραχίονας της εκτελεστικής εξουσίας, οι αιρετοί αξιωματούχοι έχουν την ευθύνη της απόφασης στη χάραξη πολιτικής. Οι μη αιρετοί έμμισθοι αξιωματούχοι της εκτελεστικής εξουσίας στην διοικητική επιστήμη συγκροτούν το προς μελέτη φαινόμενο της γραφειοκρατίας.

Γραφειοκρατική Οργάνωση & Weber

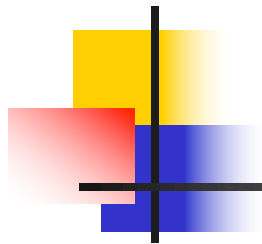
Τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της

- Ιεραρχική διάταξη και δομή του οργανωτικού συστήματος της (Οι κατώτεροι υπακούουν στις εντολές των ανωτέρων)
- Σύστημα κανόνων και διατάξεων, που έχουν γενική ισχύ και οδηγούν στις ίδιες αποφάσεις, ανεξάρτητα από το ποιος τους εφαρμόζει και ποιον αφορούν
- Στελέχη που προσλαμβάνονται και προάγονται σύμφωνα με τους όρους του συστήματος σταδιοδρομίας και με βάση την προσωπική τους αξία
- Καταμερισμός της εργασίας και εξειδίκευση εντός του οργανωτικού πλαισίου με απόλυτο προσδιορισμό καθηκόντων και υποχρεώσεων τόσο κάθετα όσο και οριζόντια ώστε ανα πάσα στιγμή να είναι ανιχνεύσιμο ποιος είναι ο υπεύθυνος και ποιος είναι ο υπόλογος.

Η Γραφειοκρατία στον Weber

- Η γραφειοκρατία αποτελεί μηχανισμό ακριβείας (precision instrument), ο οποίος προσφέρεται για πολλές και πολλαπλές χρήσεις και ειδικότερα για την αποτελεσματική εκτέλεση και υλοποίηση επιλογών ή ουσιαστικών αποφάσεων που ολοκληρώνονται στο επίπεδο της πολιτικής διαδικασίας.

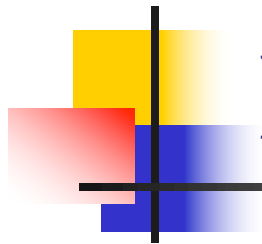
Weber (συνέχεια)

- Η γραφειοκρατική διοίκηση αποτελεί άσκηση κυριαρχίας μέσω της εξειδικευμένης γνώσης, πράγμα που είναι βασικό συστατικό του ορθολογικού χαρακτήρα της

Η εξέλιξη των μορφών δημόσιας διοίκησης

- Στο ρουσφετολογικό σύστημα (spoils system) οι εκλεγμένοι πολιτικοί διορίζουν σε δημόσιες θέσεις πρόσωπα που είχαν την πρόνοια να υποστηρίξουν τους υποψηφίους που τελικά επικράτησαν.
- Αντίθετα, στο αξιοκρατικό σύστημα (merit system) οι δημόσιοι υπάλληλοι προσλαμβάνονται κατόπιν διαγωνισμού με βάση την αξία τους.

Στελέχωση Δημόσιας Διοίκησης

- Σε μια ενοποιημένη (unified) ή γενικότερων αρμοδιοτήτων (generalist) γραφειοκρατία, η στελέχωση γίνεται στο σύνολο του δημόσιου τομέα και όχι σε κάποια συγκεκριμένη θέση εργασίας. Οι διοικητικές εργασίες χρειάζονται υπαλλήλους με ευφυΐα και μόρφωση, ενώ οι τεχνικές γνώσεις δεν είναι απαραίτητες.

Στελέχωση II

- Αντίθετα, κατά την εξειδικευμένη ανά τομέα αρμοδιότητας (departmental) προσέγγιση προσλαμβάνεται προσωπικό που έχει το κατάλληλο τεχνικό υπόβαθρο για να καλύψει τις ανάγκες μιας συγκεκριμένης θέσης εργασίας.

Hague & Harrop κεφ. 17

Στελέχωση III

- Καταφατική δράση (affirmative action) είναι οι πολιτικές που σχεδιάζονται για να ξεπεραστεί κάποια κληρονομιά διακρίσεων σε βάρος συγκεκριμένων ομάδων. Ένα είδος καταφατικής δράσης είναι η θετική διάκριση (positive discrimination) - δηλαδή η εφαρμογή χαμηλότερων κριτηρίων πρόσληψης για τα μέλη μειονεκτικών ομάδων.

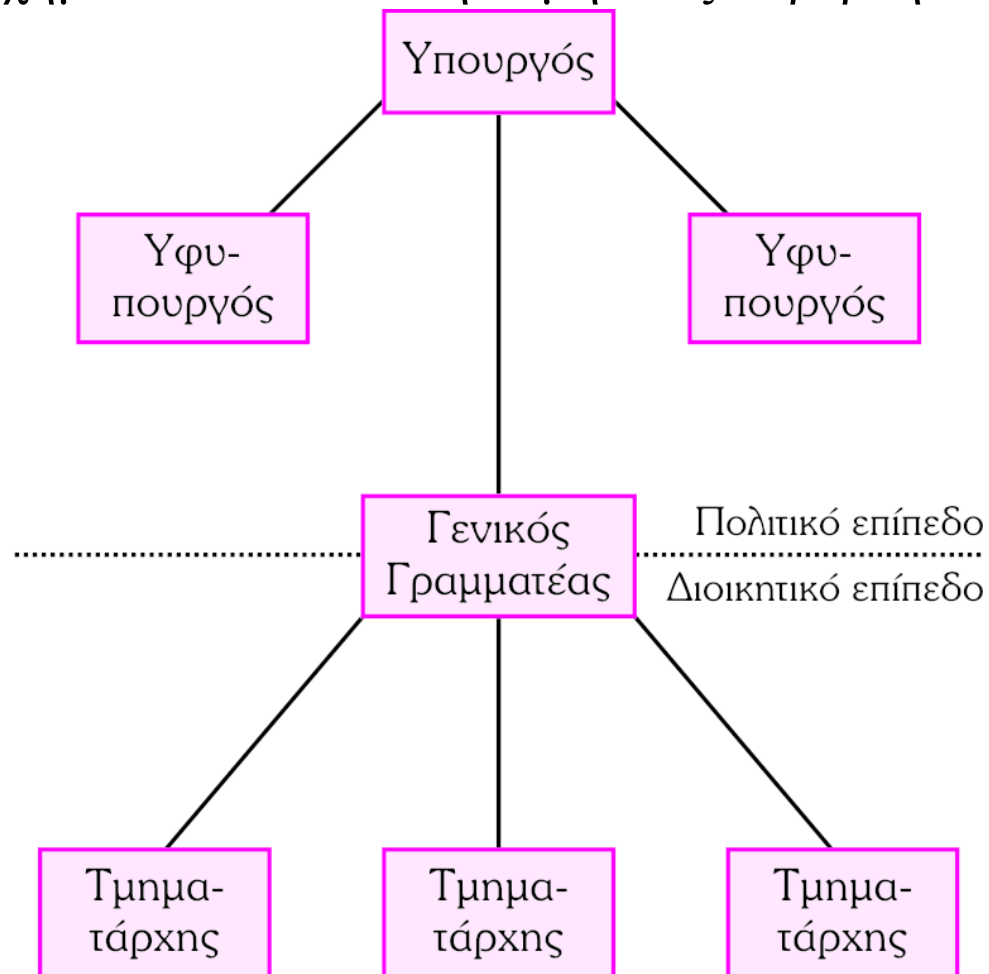
Οργάνωση

- Η οργανωτική δομή της κυβέρνησης:
 - Υπουργεία
 - Τμήματα
 - Μη υπουργικοί δημόσιοι φορείς

Hague & Harrop κεφ. 17

Υπουργεία

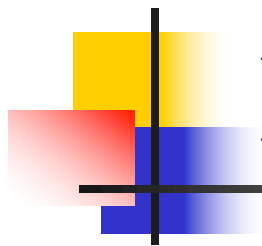
Hague & Harrop, σχήμα 17.2: Η τυπική δομή ενός κυβερνητικού υπουργείου

Τμήματα

- Κάθε τμήμα είναι υπεύθυνο για συγκεκριμένη πτυχή της δραστηριότητας ενός υπουργείου
- Αποτελούν τα λειτουργικά μέρη των υπουργείων

Μη υπουργικοί δημόσιοι φορείς

ΝΠΙΔ και ανεξάρτητες ρυθμιστικές και διοικητικές αρχές.

- Λόγοι για τη δημιουργία:
 - Προστασία από τις πολιτικές σκοπιμότητες
 - Μεγαλύτερη ευελιξία (και περιορισμός δαπανών) σε σχέση με ένα τυπικό υπουργείο
 - Μεγαλύτερος του εκλογικού κύκλου ορίζοντας στην υλοποίηση πολιτικών
 - Δυνατότητα των υπουργείων να επικεντρώνονται στη χάραξη της πολιτικής

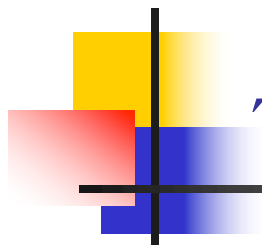

Νέα Δημόσια Διοίκηση (new public management)

- Τα συστατικά στοιχεία της Νέας Δημόσιας Διοίκησης:
 - Τίθενται συγκεκριμένοι στόχοι βάσει των οποίων αξιολογείται η αποτελεσματικότητα
 - Τα κονδύλια κατανέμονται ανάλογα με την αποτελεσματικότητα του κάθε δημόσιου φορέα
 - Τα κυβερνητικά υπουργεία αποσυντίθενται σε περισσότερες ανεξάρτητες λειτουργικές μονάδες
 - Περισσότερες λειτουργίες ανατίθενται στον ιδιωτικό τομέα
 - Υπάρχει μεγαλύτερη ευελιξία στη στελέχωση και κατάρτιση του προσωπικού
 - Οι δαπάνες περιστέλλονται με σκοπό την επίτευξη περισσότερων στόχων με τα λιγότερα δυνατά μέσα

Hood, 1996

Hague & Harrop κεφ. 17

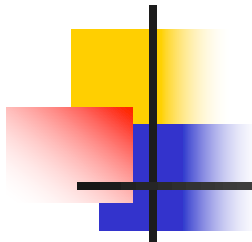

Έλεγχος Δημόσιας Διοίκησης

Η δημόσια διοίκηση ανεξάρτητα από την ύπαρξη ιδιοτέλειας ή ανικανότητας ή διαφορετικής αντίληψης στο περιεχόμενο του επιτελούμενου δημοσίου συμφέροντος, το σύνηθες είναι να παρεκκλίνει από την βούληση του αιρετού εντολέα της (κυβέρνηση, νομοθετική πλειοψηφία)

Ο έλεγχος από τον εντολέα γίνεται μέσω:

- Λογοδοσίας με έλεγχο νομιμότητας και έλεγχο σκοπού
- Αποτελεσματικότητας στην επίτευξη στόχων

Η λογοδοσία

Η Λογοδοσία (accountability) ταυτίζεται με την έννοια της ευθύνης. Στο υπόλογο άτομο θα αποδοθούν ευθύνες για κακές πρακτικές της διοίκησης. Με αυτή τη έννοια, το άτομο είναι υπεύθυνο για τις ενέργειές του έναντι άλλου φορέα. Ο φορέας αυτός έχει την εξουσία να αξιολογεί και ενδεχομένως να επιβάλλει κυρώσεις.

Hague & Harrop κεφ. 17

Μορφές ελέγχου γραφειοκρατικής διολίσθησης

Hague & Harrop, πλαίσιο 17.7

ΠΛΑΙΣΙΟ 17.7

Μορφές λογοδοσίας της γραφειοκρατίας

Εσωτερικοί έλεγχοι

- Υπουργική διοίκηση.
- Θεσμικός έλεγχος.
- Επαγγελματικά πρότυπα.

Εξωτερικός έλεγχος

- Νομοθετική και δικαστική εξουσία.
- Συνήγορος του πολίτη.
- Ομάδες συμφερόντων και ΜΜΕ.